

Аніщенко О. (2026). Електронна бібліотека НАПН України як інструмент популяризації результатів наукових досліджень у сфері професійного розвитку науково-педагогічних працівників. *Інформація та документ у сучасному науковому дискурсі: матеріали доповідей ІХ Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції* 08 травня 2026 р., м. Івано-Франківськ / укл.: Опар Н.В., Романишин Ю.Л. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. С. 154–158.

Олена АНІЩЕНКО

д. пед. н., професор,

завідувач відділу андрагогіки

Інституту педагогічної освіти

і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА НАПН УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Електронні бібліотеки (далі – ЕБ) є важливим складником національного й зарубіжного інформаційних просторів. В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства вони забезпечують «принципово нові можливості доступу до інформації 24/7, що не залежать від часу, місцезнаходження документа й користувача» [4]. Українські електронні бібліотеки здійснюють не тільки надання зручного доступу до великої кількості видань, а й уможливають збереження фондів бібліотек в умовах війни. В цьому їх беззаперечна додаткова цінність [5] у періоди нестабільності й невизначеності. Вагома перевага електронних бібліотек – можливість накопичувати і надавати доступ до документів різного формату.

Вважаємо за доцільне наголосити, що ключова мета функціонування наукових електронних бібліотек, і, зокрема, Електронної бібліотеки НАПН України (далі – ЕБ НАПН України), полягає в інформаційному забезпеченні наукових досліджень, створенні умов для ефективного доступу дослідників до інформаційних ресурсів та їх популяризації. Їхня діяльність спрямована на формування сучасного інформаційного середовища, яке підтримує розвиток наукової комунікації, інтеграцію результатів досліджень у глобальний

академічний дискурс. Сервіси ЕБ НАПН України дозволяють здійснювати простий і розширений пошук, навігацію, перегляд інформаційних ресурсів – за темою класифікатора; за науковими темами досліджень, що виконувалися й виконуються в установах НАПН України; науковими установами; роками; авторами інформаційних ресурсів тощо [3, с. 289].

Статистичні дані, що акумулюються в ЕБ НАПН України, є одним із важливих інструментів візуалізації тенденцій розвитку відкритої науки. Вони базуються на принципах доступності, відшукуваності, сумісності й відіграють роль інформаційно-аналітичної підтримки як завершених, так і поточних наукових досліджень. Така статистика є не лише індикатором інтенсивності використання електронних ресурсів, а й інструментом оцінювання ефективності наукових пошуків. Статистичні показники дають змогу відповісти на важливе питання: яким чином результати досліджень інтегруються в освітньо-наукову практику, зокрема через завантаження й використання матеріалів з ЕБ НАПН України.

Акцентуємо увагу на тому, що Електронна бібліотека НАПН України є й джерелознавчою базою наукових досліджень відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих (ШООН) імені Івана Зязюна НАПН України, й водночас ресурсом, інструментом і важливою умовою забезпечення успішності популяризації їх результатів. Зокрема, йдеться про наукові пошуки, спрямовані на дослідження теоретичних і практичних аспектів професійного розвитку викладачів ЗВО в умовах неформальної та інформальної освіти. Так, на сайті Електронної бібліотеки НАПН України розміщено як офіційно оприлюднені, так і рукописні матеріали з означеної проблеми. Ресурси створено й розміщено у межах теми наукового дослідження «Андрагогічні засади професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в умовах неформальної та інформальної освіти» (2023-2025; РК № 0123U100446).

До ЕБ НАПН України внесено такі типи ресурсів відділу: стаття, книга, тези, доповідь на конференції або симпозіумі, книга, монографія, патент, навчальний матеріал. Як свідчать статистичні дані, переважають

опубліковані праці у форматі книг, тез і статей (133 текстові документи), презентацій наукових доповідей (25 слайд-шоу) [1]. Означені ресурси розкривають особливості професіоналізації цільової групи у контексті впровадження освітніх ініціатив, спрямованих на сприяння професійному розвитку в умовах неформальної та інформальної освіти.

Станом на 30 квітня 2026 р. в Електронній бібліотеці НАПН України розміщено наукову та іншу продукцію відділу 978 найменувань, з яких 158 ресурсів – з досліджуваної проблеми. Користувачами здійснено понад 8 тис. завантажень ресурсів відділу з теми дослідження. Усього 470 тис. завантажень продукції відділу андрагогіки. Переважно позитивна динаміка завантаження авторських праць уможливорює висновок про їх актуальність.

Розміщені ресурси з досліджуваної проблеми, створені науковцями відділу андрагогіки, впроваджуються в освітній процес закладів вищої освіти на рівні магістерської підготовки педагогів, підготовки докторів філософії (на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти), а також у рамках освітніх ініціатив з корпоративного навчання науково-педагогічних працівників. Важливого значення набуває те, що ЕБ НАПН України забезпечує сприяння популяризації та впровадженню наукових, довідкових, навчально-методичних та інших розробок в освітню практику; збереження й популяризація електронних ресурсів наукового, навчального, довідкового призначення тощо; збільшення, розширення цільової групи користувачів; науково-методичному забезпеченню неперервної освіти й підвищенню кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників ЗВО; здійснення електронної наукової комунікації за різномірними інформаційними запитами, що за потреби можна зберегти, через широкий діапазон інструментів ЕБ; забезпечення безкоштовного вільного доступу (із використанням ІКТ) до електронних повнотекстових інформаційних ресурсів із можливістю їх копіювання та друку для різних категорій викладачів [2].

На нашу думку, у контексті подальшого вдосконалення наукової діяльності працівників відділу андрагогіки доцільним є забезпечення цифрової присутності, міжнародної видимості результатів досліджень.

Насамперед йдеться про посилення публікаційної активності англійською мовою як інструменту інтеграції у глобальний науковий простір. Водночас актуалізується потреба системного наповнення електронної бібліотеки авторським навчальним контентом, а також розвитку мультимедійного сегмента через створення освітньо-просвітницьких відеоресурсів. Особливого значення набуває інституціоналізація практик популяризації наукових результатів у сфері української енциклопедистики шляхом «цифрового увиразнення» відповідних публікацій в електронній бібліотеці. Такий комплекс заходів сприятиме підвищенню відкритості, доступності, суспільної значущості наукового доробку вчених.

Отже, сучасні електронні бібліотеки функціонують як інтегровані платформи наукової комунікації, аналітики, репрезентації результатів досліджень. Досвід ЕБ НАПН України підтверджує, що вони забезпечують не лише відкритий доступ до ресурсів, а й уможливають оцінювання їх затребуваності, сприяють поширенню результатів наукових досліджень, їх упровадженню в освітню практику тощо. Статистично-аналітичний потенціал ЕБ НАПН України дає змогу виявляти наукові тренди, оцінювати ефективність дослідницької діяльності відповідно до принципів відкритої науки. Відтак перспективним є їх розвиток як інтегрованих цифрових екосистем, що поєднують функції збереження, аналізу, поширення й впливу на науково-освітню практику.

Список використаної літератури

1. Звіт за внесеними ресурсами. Тема наукового дослідження «Андрагогічні засади професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в умовах неформальної та інформальної освіти» (0123U100446). Електронна бібліотека НАПН України, 2026. URL: https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100446/deposits?range=_ALL_&from=&to=
2. Спірін О. М., Іванова, С. М., Яцишин А. В., Лабжинський Ю. А., Новицький О. В., Новицька Т. Л. *Науково-організаційні засади проектування мережі електронних бібліотек установ НАПН України*. Проектний звіт. Київ: Інститут інформаційних технологій та засобів навчання, 2015. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/16567/>
3. Спірін О. М., Яцишин А. В., Іванова С. М. Електронна бібліотека НАПН України. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021.

4. Чумак Є. Електронні бібліотеки як вагомий складник національного інформаційного простору України. Вісник Книжкової палати, 2023, №5, С. 16–23. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.5\(322\).16-23](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.5(322).16-23)

5. Шевченко О. Читати й перечитувати. Добірка чудових українських електронних бібліотек. Б. м. б. в., 2024. URL: <https://destinations.ua/uk/culture/culture/1234-read-and-re-read-a-selection-of-great-ukrainian-digital-libraries>

Василь КУРИЛО

*здобувач освітньо-наукового ступеня «доктор філософії», аспірант
кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»*

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ОЦИФРУВАННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується інтенсивною трансформацією підходів до створення, збереження та використання задокументованої інформації. Архівна справа, яка традиційно базувалася на принципах фізичного зберігання та опису документів, поступово інтегрується у цифрове середовище, де визначальними стають не лише питання збереження, а й організації доступу, структурованості та керованості інформаційними ресурсами. У цьому контексті оцифрування документів виступає лише одним із елементів складнішого процесу, що передбачає формування цілісної системи роботи з інформацією.

Окреме місце у структурі архівних фондів займають розпорядчі документи, які відображають управлінську діяльність установ і організацій. Їх значущість визначається не лише інформаційною цінністю, а й юридичною функцією, що накладає додаткові вимоги до точності відтворення, збереження контексту та забезпечення доступності. У цифровому середовищі це означає необхідність створення таких механізмів обробки, які дозволяють одночасно зберігати